

4. Хворова Г. М. Технологія комплексної психолого-педагогічної корекції та розвитку аутичної дитини / Г. М. Хворова // Дефектологія. – 2008. – № 3. – С. 20 – 27.

5. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей: сборник упражнений для специалистов и родителей по программе TEACH / Э. Шоплер, М. Ланзинд, Л. Ватере. – Минск : Бел АПДИ, Открытые двери, 1997. – 254 с.

Жук В.В.,
канд. пед. наук,
ст. н. сп. відділу освіти дітей з порушеннями слуху
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО- РОЗВИВАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

На сучасному етапі освіта розвивається у тісному взаємозв'язку педагогіки і психології. Зокрема, психологічні техніки широко використовуються у корекційно-розвивальній роботі з дітьми з порушеннями слуху. Актуальною є й арт-терапія (перекладі – «лікування мистецтвом») – комплекс методик, у яких використовують творчі вправи, що простими й екологічними засобами актуалізують внутрішній потенціал особистості. Деякі дослідники розглядають арт-педагогіку як окремий психолого-педагогічний напрям. Вітчизняні науковці наголошують на великому корекційно-розвитковому потенціалі арт-технологій [1, 2, 3].

Для слухомовленнєвого розвитку дітей з порушеннями слуху доцільними є техніки, які мають на меті формування соціальних, комунікативних навичок, світоглядних позицій, життєвих стратегій, сприяють мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, слухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей дитини, стабілізації

емоційного стану, активізують творчий потенціал. В умовах війни кожна дитина переживає травмівні ситуації. Для дитини з порушенням слуху переживання війни психологічно ускладнюється усвідомленням того, що вона може не почути звук, який свідчить або попереджає про небезпеку (вибухи, рух воєнної техніки, сигнал сирени тощо), невпевненістю у тому, що зможе звернутися за допомогою, зрозуміти інструкції як діяти у небезпечній ситуації, що зумовлює додаткову травматизацію. Отже, можуть з'являтися або посилюватися страхи загинути, бути пораненим, переживати фізичні страждання, загубитися, залишитися без рідних, втратити близьку людину, бути самому (не хоче відпустити маму, тата від себе), загубити щось цінне. Деякі діти починають боятися різких, гучних звуків, вогню, темряви (невідомість, небезпека, неконтрольованість), страшних снів, літаків, чужих людей, людей у формі, виходити з приміщення, бути неприйнятими друзями, іншими людьми (вважати, що пережите змінило мене, зробило гіршим, негарним, неуспішним або що). Доцільне використання елементів арт-технік у корекційно-розвитковій діяльності у воєнний час допоможе дитині з порушенням слуху засвоїти продуктивні способи реагування на травмівну ситуацію, зрозуміти власні почуття, усвідомити внутрішні конфлікти та у такий спосіб мінімізувати руйнівний вплив стресу.

Однією з особливостей використання арт-технік є те, що цілі, які ставить дорослий (формування слухових, мовленнєвих навичок, стабілізація психологічного стану та ін.) «замасковані» процесом виконання завдання. Дитина зосереджена на творчій роботі, але при цьому вправляється у слуховому сприйманні, використовує доступні засоби для усвідомлення смислу сприйнятого, мимовільно запам'ятовує мовленнєві зразки, добирає необхідні засоби висловлення думки.

Під час виконання арт-вправ відбувається взаємовплив різних видів продуктивної діяльності – мовленнєвої та мистецької на тлі необмеженої можливості для самовираження у продукті власної діяльності. Ціннісне

значення має динамічна продуктивна довірлива емоційна взаємодія дитини і дорослого під час виконання завдання.

Передбачено образний і вербальний рівні виконання. Перший – невербальний, неструктурований, коли основним видом діяльності є сам процес творчості. Другий – вербальна інтерпретація продукту творчості, а також асоціацій, емоцій і почуттів, що виникали в процесі роботи.

Залежно від мети корекційно-розвивального впливу арт-вправи можуть бути доречними як на індивідуальних, так і на групових заняттях. Зокрема, індивідуальна форма роботи може бути використана для подолання страхів, емоційного напруження, групова – дає змогу задовольнити потребу дитини у спілкуванні з однолітками, навчитись висловлювати власну позицію, пояснювати її, враховувати думку інших, опановувати навички міжособистісної взаємодії.

Серед дієвих практик, які в нашій експериментальній діяльності довели свою ефективність у роботі з дітьми з порушеннями слуху, такі:

- ✓ малювання (на аркуші, склі, прозорому мольберті, піску; пальчиком, долонею, штампами із підручних засобів) за описом, розповіддю, текстом, домальовування з подальшою презентацією малюнку або серії малюнків із мовленнєвим супроводом формує навичку аналітичного сприймання зверненого мовлення, сприяє розвитку зв'язного мовлення; наочна опора знижує рівень можливого хвилювання, зумовленого недосконалим володінням словесного мовлення та необхідністю демонструвати на загальній власні навички;

- ✓ авторська казка, створена педагогом, висвітлює проблему, яка турбує дитину, пропонує конструктивний варіант реагування, спосіб її розв'язання (хтось прийшов на допомогу, сталося перетворення, герой завдяки своїй винахідливості знайшов спосіб як вирішити проблему тощо);

- ✓ щоденник досвіду у паперовому або електронному варіанті, який містить авторський текст дитини про пережите, проілюстрований в обраний нею спосіб (фотографії, малюнки, графічні символи, аплікації тощо) - засіб

розповісти про пережите, назвати емоції, які переживаються, а пізніше - пригадати що відбувалося, хвилювало, було важливим раніше, допомогло вирішити проблему (накопичується арсенал засобів виходу із негативного стану, вирішення проблем), який допомагає дитині аналізувати свій життєвий досвід, розуміти власні почуття, страхи, усвідомлювати внутрішні конфлікти, а також вправляє у висловлення власних думок.

Вважаємо доречними при використанні арт-технологій в корекційно-розвивальній роботі з дітьми з порушеннями слуху звернути увагу на кілька важливих аспектів: створюється позитивне емоційне тло; результат діяльності дитини не оцінюється; робота будується так, що успіх гарантований, приймаються будь-які варіанти результатів діяльності; не робляться зауваження щодо правильності словесних висловлювань, натомість, у діалозі в репліках дорослого вживаються правильні мовленнєві конструкції, які дитина може використати як зразки; широко застосовуються заохочення, демонструється зацікавленість з боку дорослого у тому, що хоче донести дитина.

Список літературних джерел:

1. Димитрова Л.М. Арт-терапія як сучасний метод інтеграції дітей з фізичними обмеженнями у суспільство. Режим доступу: https://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/4871/1/11%20-%201_9_%20-%2020.pdf

2. Квітка Н.О. Арт-терапевтичні технології як засіб корекційно-розвиткового впливу. (2019) Арт-терапевтичні технології як засіб корекційно-розвиткового впливу In: Вісник науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки Інтерсервіс, м. Умань, Україна, стор. 95-98. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/718665/1/%D0%90%D1%80%D1%82>

3. Хіля А.В. Виховання у дітей з функціональними обмеженнями ціннісного ставлення до життя засобами арт-терапії : дис ... канд пед наук : 13.00.07. Вінниця, 2017. 339 с.